

АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВО ТА ПРОЦЕС, ФІНАНСОВЕ, ІНФОРМАЦІЙНЕ ПРАВО

Іверук Л.О.

студентка,

Львівський національний університет імені Івана Франка

АДМІНІСТРАТИВНА ПРАВОСУБ'ЄКТНІСТЬ ГРОМАДЯН

Адміністративна правосуб'єктність громадян – здатність громадянина (фізичної особи) бути суб'єктом адміністративного права.

Адміністративна правосуб'єктність є однією з обов'язкових передумов адміністративних правовідносин. Її елементами є адміністративна правоздатність та адміністративна дієздатність та адміністративна деліктоздатність.

Аналіз категорії «правосуб'єктність» та дослідження її складових елементів в подальших дослідженнях і роботах надасть можливість охарактеризувати поняття «суб'єкт адміністративно-деліктних відносин», по-друге, буде виступати основою для їх класифікації, а це в свою чергу позитивно відобразиться на якості класифікації адміністративних правопорушень.

Питання правосуб'єктності було предметом дослідження таких вітчизняних та зарубіжних вчених-правників як: В. Авер'янов, Ю. Битяк, М. Бояринцева, А. Пасічник, В. Петков. Через той факт, що суб'єкт правовідносин є не чим іншим як суб'єкт права, його слід розглядати, як фізичну або юридичну особу, що відповідно до законодавства володіє здатністю мати та реалізовувати власні права та юридичні обов'язки як самостійно, так і в інший спосіб, тобто володіти правосуб'єктністю.

«Адміністративна правосуб'єктність» як підвид правосуб'єктності має особливе місце в розвитку та механізмі реалізації адміністративних правовідносин, саме тому шляхом аналізу останньої можливо здійснити характеристику суб'єктів вказаних правовідносин [1, с. 108]. Згідно до теорії адміністративного права суб'єктом адміністративно-правових відносин прийнято вважати фізичну або юридичну особу, тобто носія прав і обов'язків у сфері публічного управління, передбачених адміністративно-правовими нормами, що здатний до реалізації власних

прав, та виконання покладених на нього обов'язків [2, с. 226]. З огляду на це, питання правосуб'єктності, ступінь залученості суб'єктів та їх роль у правовідносинах є значним для здійснення подальшого визначення адміністративно-правового статусу фізичних та юридичних осіб.

Однак, зміст даної правової категорії в літературі трактується по-різному. Наразі, серед вчених переважає позиція, щодо якої правосуб'єктність має такі обов'язкові структурні елементи як:

– здатність володіти правами та обов'язками (правоздатність);

– можливість їх самостійного здійснення (діездатність) [3]. Відповідно до даного підходу, правосуб'єктність розглядається як поєднання можливості мати суб'єктивні права та реалізовувати їх, в тій же мірі, що і мати відповідні юридичні обов'язки, що є обов'язковими для виконання. Однак, набирає популярності інша правова позиція, відповідно до якої правосуб'єктність включає в себе не лише «правоздатність» та «діездатність», але і містить такий елемент як «деліктоздатність».

Для розуміння взаємозалежності та незамінності перерахованих складових елементів правосуб'єктності варто здійснити аналіз наукових точок зору щодо їх суті, співвідношення та ролі, яку вони відіграють у складі правосуб'єктності.

Адміністративна правоздатність – це передбачена адміністративно-правовими нормами здатність (можливість) мати суб'єктивні права і виконувати суб'єктивні обов'язки в сфері реалізації виконавчої влади. Адміністративна правоздатність є практично основою діездатності й підставою, аби особа могла реалізувати власні права і обов'язки у конкретних правовідносинах публічно-правового характеру.

Адміністративна правоздатність виникає у суб'єктів адміністративного права з моменту їх виникнення (наприклад у фізичних осіб – з моменту народження, а у організацій (державних органів, установ, підприємств) – з моменту їх державної реєстрації. Відповідно, припинення адміністративної правоздатності настає з моменту фізичного зникнення суб'єкта (смерті фізичної особи, розформування державного органу, ліквідації підприємства чи організації).

Обставини, що визначають обсяг адміністративної правоздатності громадян, – вік, стан здоров'я, рівень освіти, кваліфікація, сімейний стан та ін.

Адміністративна правоздатність виникає з моменту народження людини. Її обсяг встановлюють і змінюють за допомогою адміністративно-правових норм. Вона підтверджується документами про

громадянство – паспортом громадянина України, а для осіб до 16 років – свідоцтвом про народження.

Адміністративна деліктоздатність громадян – здатність громадянина в силу норм права нести відповідальність за вчинення адміністративних правопорушень.

Деліктоздатність є одним з елементів правосуб'єктності суб'єкта права. Більшість правознавців згодні з тим, що під нею слід розуміти здатність нести юридичну відповідальність за вчинене правопорушення. Такої теорії в цілому дотримуються як представники теорії права, так і дослідники галузей права, у тому числі адміністративної. Проте вони не мають єдності щодо визначення правової природи та місця деліктоздатності у структурі правосуб'єктності [4].

Як правило, деліктоздатність включають до складу дієздатності такі науковці як Д. Н. Бахрах, М. В. Вітрук, В. К. Колпаков, В. Н. Цирульников та інші. Однак є і прибічники визнання вказаної категорії самостійним елементом правосуб'єктності (А. Б. Венгеров, Т. І. Ілларіонова, Г. І. Петров, В. Д. Примаєв, В. Ф. Яковлев та інші).

Деліктоздатність є окремою, досить специфічною, але все ж частиною дієздатності. Вона має характерну нормативну конструкцію, котра передбачає можливість притягнення до відповідальності частково дієздатного суб'єкта права. Окрема частина дієздатності поєднуючись із деліктоздатністю, додає до здатності реалізовувати права та обов'язки (як правового змісту дієздатності) здатність нести юридичну відповідальність. Водночас з набуттям дієздатності суб'єкт права набуває й інший елемент правосуб'єктності – здатність вчинювати правопорушення.

Адміністративна дієздатність громадянина – це його здатність своїми діями набувати права й обов'язки адміністративно-правового характеру; здійснювати їх.

Адміністративна дієздатність суб'єктів адміністративного права означає визнану адміністративно-правовими нормами здатність суб'єкта своїми силами, своїми усвідомленими діями здійснювати (використовувати і виконувати) суб'єктивні права і обов'язки, а також нести відповідальність в сфері реалізації виконавчої влади.

Адміністративна дієздатність є другим елементом адміністративної правосуб'єктності. Більше того адміністративна правоздатність є основою адміністративної дієздатності громадян, оскільки вона складає умови, завдяки яких особи можуть реалізувати їх суб'єктивні права й обов'язки [5].

Адміністративна дієздатність – це визнана законом спроможність громадян своїми діями набувати та здійснювати права й виконувати обов'язки адміністративно-правового характеру. В повному обсязі адміністративна дієздатність настає з досягненням 18-річного віку. Проте є винятки з правил. Наприклад вона може виникати і по досягненні 16-річного віку – одержання паспорта й дотримання правил паспортної системи, охорона природи тощо. Адміністративна дієздатність може наставати в деяких випадках і до досягнення 16-річного віку – право на працю.

Отже, правоздатність, дієздатність і деліктоздатність – елементи адміністративної правосуб'єктності особи (що є видом загальної правосуб'єктності суб'єктів права). Ці елементи правосуб'єктності у взаємному зв'язку утворюють структуру адміністративної правосуб'єктності, яка є підставою для формування правового статусу певної особи, яка є суб'єктом адміністративних правовідносин. Адміністративна правосуб'єктність вимірюється часом, характером та обсягом залежно від учасників, сфери (ролі) участі в конкретному інституті публічного права.

Список використаних джерел:

1. Зубрицька О.Я. Адміністративна правоздатність як елемент правосуб'єктності індивідуальних суб'єктів адміністративного права. *Вісник Національної академії прокуратури України*. 2015. № 3. С. 99–104. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnapr_2015_3_17
2. Шульга Є.В. Особливості правосуб'єктності осіб в адміністративно-деліктних відносинах. *Інтернаука : міжнародний науковий журнал. Серія «Юридичні науки»*. 2017. № 3. С. 44–49.
3. Мацелик Т.О. Адміністративна правосуб'єктність як онтологічна здатність особи бути суб'єктом адміністративного права. *Науковий вісник Чернівецького університету*. 2011. Вип. 597. С. 90–94.
4. Костів М.В. Адміністративна правосуб'єктність юридичних осіб та особливості її реалізації в адміністративно-деліктних відносинах : дис. ... канд. юр. наук. Київ : Інститут держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, 2005. 202 с.
5. Бояринцева М.А. Адміністративно-правовий статус громадянина України : дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. Київ : Інститут держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, 2005. 213 с.